

Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Інститут вищої освіти НАПН України
Маріупольський державний університет

Міжнародна науково-практична конференція

**«Інтернаціоналізація як фактор конкурентоспроможності
сучасного університету»**

25-26 травня 2017 року

Збірник матеріалів конференції

Україна – Маріуполь – МДУ

O. Diachenko

BY IMPROVING TRAINING COMPETITIVE SPECIALISTS IN SYSTEM ANALYSIS

In abstracts analyzed qualifying characteristics Bachelors of System Analysis, are in demand in the labor market professionals for the purpose of leveling the gaps in knowledge to improve their competitiveness.

Key words: experts in systems analysis, training content, competitiveness.

УДК 339.137:378.4(043)

Захарова О.В.

РЕЙТИНГОВИЙ ПІДХІД В ОЦІНЦІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУЧАСНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

У тезах розглядаються особливості формування рівня конкурентоспроможності вищого навчального закладу в сучасних умовах. Особливу увагу приділено рейтинговому підходу к оцінці конкурентоспроможності. Проведено порівняльний аналіз найбільш відомих міжнародних рейтингів.

Ключові слова: конкурентоспроможність, детермінанти, рейтинг, рейтингова оцінка, університет.

Зростаюча глобалізація призводить до інтернаціоналізації всіх сфер суспільного життя, не винятком є сфера освіти та науки. Інноваційні зрушення в сфері науки та освіти, розповсюдження та розширення масштабів фундаментальних та прикладних досліджень, зростання потреби в проведенні та практичному впровадженні результатів таких досліджень зумовлює зростання ролі вищих навчальних закладів в формуванні інноваційного, інтелектуального потенціалу розвитку національних економічних систем світу. З урахуванням цього ключовими векторами державної політики більшості країн є формування та реалізація ефективної стратегії розвитку вищої освіти, спрямованої на створення висококонкурентних вищих навчальних закладів, що матимуть всі можливості інтеграції до глобального освітнього простору через надання висококонкурентних освітніх послуг, розробку дослідницьких проектів, обмін студентами, аспірантами, викладачами та науковцями.

Перед сучасними вузами в умовах загострення конкурентної боротьби як на національному ринку освітніх послуг, так і на міжнародному в умовах зростаючої відкритості та глобалізованості постає необхідність постійного моніторингу ринкового середовища на основі ключових детермінант, що формують рівень їх конкурентоспроможності та визначення позицій серед конкурентів.

Глобально конкурентоспроможний університет – це вищий навчальний заклад, що спроможний займати та утримувати стійкі позиції на визначених сегментах ринку освітніх послуг та продуктів інтелектуальної діяльності завдяки ефективній реалізації інтелектуального потенціалу, розвиненій інноваційній системі і достатньому обсягу фінансових ресурсів, що забезпечують високий рівень і якість навчання та наукових досліджень [1].

Як показав аналіз, існує багато підходів до оцінки рівня конкурентоспроможності університетів, зокрема методика експертних оцінок; метод опитування респондентів; методи порівняльного, статистичного й економіко-математичного аналізу; метод профілів; метод рейтингових оцінок тощо [2]. Одним з найбільш поширених інструментів оцінки є застосування рейтингового підходу. На думку науковців, рейтинг за своєю сутністю є відображенням сукупності думок та оцінок зацікавлених в освіті та науки сторін відносно відповідності освітніх ресурсів, процесів і результатів навчання вимогам сучасного світу [3].

Вперше рейтинг кращих ВНЗ був опублікований у 1983 році американським журналом US News & World Report. Наразі основними визнаними світовими рейтингами ВНЗ є Шанхайський рейтинг університетів (ARWU - Shanghai ranking of world universities), The Times higher education World University Ranking (THES), рейтинг Юніверситас 21 (U21), QS World University Rankings, порівняльна характеристика яких представлена в таблиці.

За даними 2016 р. в Шанхайському рейтингу 40% (204 університети) – це європейські вузи, з яких 37 – ВНЗ Німеччини, 37 – Великобританії; 33% (165 університетів) – це вузи північноамериканського регіону, з яких 83% - ВНЗ США; 25% (126 університетів) – це вузи азійсько-тихоокеанського регіону, з яких 43% - ВНЗ Китаю. В цілому в ТОП 10 найкращих вузів світу за цим рейтингом входять 8 американських вузів (Harvard University, Stanford University, University of California, Massachusetts Institute of Technology, Princeton University, California Institute of Technology, Columbia University, University of Chicago) та 2 вузи Великобританії (University of Cambridge, University of Oxford).

Таблиця

Найбільш визнані міжнародні рейтинги університетів та систем освіти у світі

Показники	Міжнародні рейтингові системи			
	ARWU	THES	U21	QS
Рік заснування	2003	2010	2012	2010
Обсяг вибірки	500 університетів	Близько 980 університетів	50 країн (національні освітні системи), 2016 р.	Понад 800 університетів
Індикатори оцінки	<i>5 індикаторів</i> Розмір університету; число випускників та співробітників, що є лауреатами Нобелівської або Філдсовської премій; число часто цитованих досліджень; індекси цитування Science Citation Index, Social Sciences Citation Index, Art and Humanities Index	<i>13 індикаторів</i> Академічна та наукова репутація, загальне цитування наукових публікацій, обсяги фінансування досліджень, у тому числі сторонніми організаціями та державою, відношення професорсько-викладацького складу до числа студентів, частка іноземних викладачів та студентів та інші	<i>4 групи критеріїв (21 індикатор):</i> ресурси, середовище, співробітництво, результативність	<i>5 індикаторів</i> репутація в академічному середовищі, цитованість наукових публікацій, співвідношення кількості викладачів і студентів, репутація серед роботодавців, частка іноземних викладачів і студентів
Присутність України	Немає	4 українських ВНЗ	42 місце (2016 р.)	6 українських ВНЗ

Примітка: Складено автором на основі [4-7]

В рейтингу національних освітніх систем за даними 2016 р. до десятки країн з найбільш конкурентоспроможною системою вищої освіти належать США, Швейцарія, Данія, Великобританія, Швеція, Фінляндія, Нідерланди, Сінгапур, Канада та Австралія.

В The Times higher education рейтингу в ТОП 10 у 2016 р. входять 7 американських вузів (California Institute of Technology, Stanford University, Massachusetts Institute of Technology, Harvard University, Princeton University, University of California, University of Chicago), 2 вузи Великобританії (University of Oxford займає перше місце рейтингу та

University of Cambridge) та 1 вуз Швейцарії (ETH Zurich — Swiss Federal Institute of Technology Zurich). З числа українських вузів на позиціях рейтингу 800+ увійшли Національний університет «Львівська політехніка», Національний технічний університет «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського», Київський національний університет ім. Т. Шевченка, Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна.

В рейтингу QS World University Rankings в ТОП10 також представлені американські та британські вузи. З числа українських увійшли Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, Київський національний університет ім. Шевченко, НТУУ "Київський політехнічний інститут", Донецький національний університет, НТУ "Харківський політехнічний інститут" та Сумський державний університет.

Серед вітчизняних методик побудови рейтингів найбільш повними є рейтинги «ТОР-200 Україна» та «Компас». Сильною стороною рейтингу «Компас» є його орієнтація на оцінки споживачів освітніх послуг і роботодавців, хоча такі оцінки можна вважати в окремих випадках суб'єктивними. Більш комплексний характер має рейтинг «ТОР-200 Україна», хоча його слабкою стороною експерти вважають низьку достовірність даних про ВНЗ, зокрема, відсутність точної, об'єктивної інформації на сайтах університетів і організацій, причетних до вищої освіти й науки [8].

В цілому можна зазначити, що слабкою стороною як міжнародних, так і вітчизняних рейтингів ВНЗ, є достатньо високий рівень суб'єктивності у визначенні ваги складових показників оцінки ВНЗ у його інтегральній оцінці, а також неоднозначний вибір бази порівняння у нормуванні складових показників інтегральної оцінки.

Однак, опираючись на рейтинговий підхід в оцінці конкурентоспроможності, можна зазначити, що ключовими детермінантами глобальної конкурентоспроможності вищих навчальних закладів в сучасних умовах виступають такі, як рівень академічної та наукової репутації вузу, кількість та результативність роботи викладачів, співробітників та студентів, фінансування вузу та наявність відповідної інфраструктури, рівень наукових досліджень та їх визнання за рахунок оприлюднення у відомих наукових виданнях, індекси цитування наукових публікацій, міжнародна репутація вузу та рівень його інтернаціоналізації тощо. Отже, діяльність конкурентоспроможного вузу повинна здійснюватися на засадах академічної свободи та автономності, забезпеченні високих освітніх стандартів якості, реалізації наукового потенціалу, модернізації університетської освіти за рахунок державної та інституційної підтримки, всебічної інтеграції до глобального освітнього простору.

Список використаної літератури

1. Сацик В.И. Детерминанты глобальной конкурентоспособности университетов: в поиске эффективной стратегии развития высшего образования в Украине / В.И. Сацик // Вопросы образования. – 2014. - №1. – С.134-161. – Режим доступа: <https://vo.hse.ru/2014--1/117869401.html>

2. Тардаскіна Т. М. Складові конкурентоспроможності ВНЗ та визначення методів її оцінки / Т.М. Тардаскіна, І. Г. Зубкова [Ел. р.]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2013/Economics/6_135194.doc.htm

3. Різник Н. М. Підходи до оцінювання конкурентоспроможності ВНЗ / Н.М. Різник, О. М. Бачинська // Економіка і регіон. – 2013. - № 4 (41). – С. 64-49. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2013_4_13

4. Academic Ranking of World University [electronic resource]. – URL: <http://www.shanghairanking.com/ARWU2016.html>

5. The Times higher education World University Ranking [electronic resource]. – URL: <https://www.timeshighereducation.com>

6. QS World University Rankings [electronic resource]. – URL: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2016>

7. Universitas21 [electronic resource]. – URL: <http://www.universitas21.com/article/projects/details/152/u21-ranking-of-national-higher-education-systems>

8. Гринькевич, О. С. Застосування теорії нечітких множин у рейтинговій оцінці конкурентоспроможності ВНЗ / О. С. Гринькевич, О. З. Сорочак [Ел. р.]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Ek/2011_1-3/9.pdf

О. Zakharova

THE RANKING APPROACH IN MODERN UNIVERSITY COMPETITIVENESS ASSESSMENT

The paper under way dwells upon the features of higher education institution competitiveness formation in modern conditions. Particular attention is paid to the rating approach for competitiveness assessment. A comparative analysis of the most established international rankings is made.

Keywords: competitiveness, determinants, rating, rating score, university.

УДК 378.11(043)

Іванюта Н.В.

КУЛЬТУРА ЯК ЕЛЕМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВНЗ

У тезах розглянуті питання університетської культури як елемент підвищення конкурентоспроможності ВНЗ, як своєрідної форми акумуляції цінностей, демократії, етики, професіоналізму у сфері надання освітніх послуг.

Ключові слова: університетська культура, університет, освітні послуги, етика, мораль, ефективність

Процеси глобалізації традиційно торкаються питань дії університетів як на теренах національного простору, так і на міжнародних освітніх майданчиках в аспекті їх спроможності конкурувати на ринку освітніх послуг. Результатом чого, в умовах пошуку ефективної моделі національної системи вищої освіти актуалізується імплементація європейських освітніх стандартів. Зокрема, Міністерством освіти та науки України (далі - МОН) впроваджено академічну, кадрову, організаційну, фінансову автономію ВНЗ; запроваджено свободу в організації освітнього процесу; втілено ідеї відкритості та прозорості ВНЗ.

Зовнішні чинники, нові базові організаційні та функціональні принципи спонукають ВНЗ на зміну усталених концепцій дії, переорієнтування основних завдань та засад діяльності, розбудову сучасної стратегії розвитку та тактики її реалізації.

У цьому контексті у ВНЗ стрімко приймаються оновлені концепції як загального характеру, так і за певними напрямками діяльності з метою відповідності мировим показникам та збільшення ефективності окремих важливих індикативних елементів.

На практиці більшість ВНЗ обрали шлях досягнення збільшення ефективності ВНЗ через вирішення питань щодо забезпечення сучасною інфраструктурою, кількості проектів співробітництва з закордонними ВНЗ, міжнародними організаціями та установами; впровадження нових освітніх програм, залучення авторитетних викладачів, реалізації наукових проектів; «рейтинговості» й «цитованості» науково - педагогічного складу. Безумовно, дані аспекти є важливими каталізаторами оцінки діяльності ВНЗ.

Але удосконалення, а подекуди, й повного переформатування потребують не тільки елементи структурного, соціального, фінансового характеру, але й окремі сегменти університетської культури. Необхідно зазначити, що МОН у партнерстві з Американськими